

doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD., Katedra pedagogiky, Pedagogická fakulta,
Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre

OPONENTSKÝ POSUDOK HABILITAČNEJ PRÁCE

PhDr. Mária Dulovicsa, PhD.

„Online rizikové správanie detí a mládeže a možnosti jeho prevencie v školskom prostredí“

Zhodnotenie významu a originality riešenej problematiky

Témou habilitačnej práce PhDr. Mária Dulovicsa, PhD. je mnohodoménový problém online rizikového správania u detí a mládeže. Riešená problematika je v súčasnosti pertraktovaná témou na Slovensku aj v zahraničí. Z hľadiska pedagogickej teórie a praxe je jednou z úloh odhaľovať prejavy a príčiny online rizikového správania, analyzovať ich a hľadať spôsoby edukačných reagencií. Vyzdvihujem význam riešenia habilitačnej práce, ktorej cieľom bolo upozorniť na závažnosť online hrozieb, zvlášť kyberšikanovania, a prevenciu prostredníctvom mediálnej výchovy.

Formálne zhodnotenie odbornej teórie

Habilitačná práca predstavuje exkurz do problematiky širokospektrálneho online rizikového správania, so zameraním predovšetkým na kyberšikanovanie, ktorému je v zahraničí, ale už aj na Slovensku venovaná značná pozornosť. Ide o rozhodnutie autora ísť známou cestou, hoci online rizikové správanie zahŕňa širokú škálu prejavov. Habilitant pri napĺňaní teoretickej platformy využil obzvlášť syntetizujúcu metódu, prostredníctvom ktorej zosumarizoval kľúčové východiská riešenej témy. Autor do práce aplikoval zdroje z domácej a zahraničnej proveniencie, v habilitačnej práci možno nájsť autorov, ktorí chýbajú v zozname použitej literatúry (napr. Deuze M., 2015; Domonkos K. 2014; Hroncová J. 2015a, 2015b; Emmerová, I. 2007, 2012; Gregussová M., Tomková J., Balážová, M. 2010; Smith P. K. et al. 2008; Griffiths M. D., Kuss D. J. 2012 a i). **Žiadam autora o predloženie errát.** Citované a zaznamenané vedecké zdroje sú miestami nepresne uvádzané podľa normy. Autor kombinoval dva spôsoby citovania zdrojov.

Úroveň rozpracovania odbornej teórie

Habilitačná práca PhDr. Mária Dulovicsa, PhD. je spracovaná na 176 stranách, z toho 12 strán tvorí použitá literatúra. Práca je koncipovaná do siedmich teoretických kapitol a dvoch empirických.

Autor v kapitole *Súčasný stav teoretického rozpracovania problematiky* vytvoril „dobrý“ prehľad publikácií a výskumov z domácej a zahraničnej proveniencie. Následne striktné rozlišuje pojmy informačno-komunikačné technológie, médium a masmédiu, avšak okrem uvedenej „pojmovej triády“ nevymedzuje ďalšie termíny. Tretia a štvrtá časť habilitačnej práce je venovaná charakteristikám médií a rizík kyberpriestoru. Ide o deskripciu faktických údajov a krátke zovšeobecnené vysvetlenie. Treba poznamenať, že kapitoly 2 a 4 sú

spracované na 3 stranách, čím sú rozsahovo disproporčné v porovnaní s nasledujúcimi kapitolami 5 – 6, ktoré sú nosnou časťou riešenej problematiky.

V rámci teórie habilitačnej práce je podstatnou piata kapitola. Pojednáva o rizikovom využívaní internetu deťmi a mládežou, ako sú nevhodné mediálne obsahy, hranie počítačových hier a návykové správanie. Popísanie uvedených rizík predstavuje časť z toho, s čím sú dnešné deti konfrontované. Rozpracovať problematiku rizikového využívania internetu je náročné, vzhľadom ku širokému spektru oblastí, ktoré sú užívateľom kyberpriestoru k dispozícii. Autor sa na str. 37 odvoláva na autorov M. Ybarra a K. J. Mitchell. Upozorňujem, že ide o ženy (Michele Ybarraovú a Kimberley J. Mitchellovú), ktoré sa zaoberajú odhaľovaním na internete a kyberšikanovaním. V časti rizikové aspekty online počítačových hier sa stiera rozdiel medzi počítačovými hrami a online počítačovými hrami.

V šiestej kapitole autor rozpracováva rizikové správanie v prostredí internetu so zreteľom na počítačovú kriminalitu, kyberšikanovanie a kybersex. Oceňujem, že autor uvádza všetky formy kyberšikanovania, ktoré sú vedeckou komunitou objavené a skúmané. Autor správne poznamenal, že Trestný zákon č. 300/2005 Z.z. (s novelizáciou k 1.1.2019, pozn. oponentky) nedefinuje pojmy šikanovanie a kyberšikanovanie. Chybne sa však odvoláva na Metodické usmernenie č. 7/2006-R k prevencii a riešeniu šikanovania žiakov v školách a školských zariadeniach, ktoré k 1.9.2018 nahradila *Smernica č. 36/2018 k prevencii a riešeniu šikanovania detí a žiakov v školách a školských zariadeniach* (ďalej len Smernica), ktorá zdôrazňuje význam prevencie šikanovania a kyberšikanovania aj prostredníctvom mediálnej výchovy. Siedma kapitola je venovaná prevencii online rizikového správania u detí a mládeže, kde autor popisuje prevenciu v podmienkach škôl, prostredníctvom predmetu mediálna výchova, z pozície pedagogických zamestnancov, odborných zamestnancov, ako aj prevenciu v rodine.

Úroveň rozpracovania výskumu

Cieľ práce je reálny a relevantný príslušnému empirickému výskumu. Cieľ, úlohy a hypotézy spolu (vo všeobecnej rovine) korešponujú. K napĺňaniu cieľa autor využil dotazníky vlastnej konštrukcie, analýzu učebných osnov mediálnej výchovy, ako aj pološtruktúrované rozhovory so sociálnymi pedagógmi. V súvislosti s dotazníkom pre žiakov sa vynárajú isté pochybnosti o reliabilite výskumného nástroja, keďže niektoré premenné sú v dotazníku viacpoložkovo skúmané, iné sú skúmané len cez jednu položku.

Prezentované metodologické postupy a výskumné metódy považujem za primerané. Autor zvolil rozsiahlu vzorku žiakov (931), adekvátnu z hľadiska výskumného skúmania problematiky. Oceňujem, že do empirického bádania zahrnul aj učiteľov mediálnej výchovy a sociálnych pedagógov. Autor na dosiahnutie cieľa zvolil 5 hypotéz, ktoré sa vzťahujú k žiakom. Podľa metodologických pravidiel sú niektoré hypotézy neštandardne formulované. Pri vyhodnocovaní sa autor nevyhol istým nepresnostiam. Habilitant v tabuľke *1 Časová náročnosť aktivít vykonávaných žiakmi základných a stredných škôl v prostredí internetu* neuvádza výsledky z hľadiska typu škôl, ale na základe pohlavia. V uvedenej tabuľke sa nachádzajú štatisticky významné rozdiely medzi chlapcami a dievčatami v činnostiach realizovaných na internete, ktoré autor neinterpretoval. Výhrady mám k formulácii hypotézy č. 2, pričom výsledky nesedia s hypotézou a interpretácia nesedí so štatistickými údajmi.

Autor uvádza, že hypotéza č. 2 sa nepotvrdila, avšak štatistické výsledky svedčia o opaku. Taktiež sa autorovi nepotvrdila štvrtá hypotéza. Škoda, že autor iba triviálne skonštatoval štatistický výsledok a nehľadal príčiny výskumného „neúspechu“. Napriek uvedenému pozitívne hodnotím nepreukázaný štatistický ukazovateľ medzi časom stráveným hraním online počítačových hier a učebnými výsledkami.

Najväčší dôraz v interpretácii výsledkov kládol autor na analýzu foriem a príčin kyberšikanovania. Ukázalo sa, že chlapci realizujú kyberšikanovanie z dôvodu hľadania zábavy a rozptýlenia. Uvedené zistenie považujem za kľúčové pre pedagogickú teóriu a prax. Zaujímavou informáciou je aj skutočnosť, že mediálna výchova je na školách realizovaná *učiteľmi s viac ako 20 ročnou pedagogickou praxou* a problematika kyberšikanovania je predmetom záujmu učiteľov mediálnej výchovy. Vyhodnotenie pološtruktúrovaného rozhovoru je metodologicky neštandardné, v habilitačnej práci nie sú zachytené všetky odpovede (či už v rámci textu, alebo príloh) respondentov, ani zovšeobecnené závery z nich. Závery, odporúčania a interpretácia výsledkov sú veľmi stručné, hoci oceňujem, že autor formuluje odporúčania rozvíjajúce a obohacujúce vedný odbor, ako aj pedagogickú prax.

Otázky:

1. *Aké sú novšie spôsoby rizikového využívania internetu medzi deťmi a mládežou?*
2. *Autori N. S. Hawi a M. S. Rupert v štúdiu z roku 2015 skúmali e-disciplínu. Aký je názor habilitanta na uplatňovanie e-disciplíny v kontexte s digitálnou samotou detí a dospievajúcich?*
3. *Na základe akých výskumov boli tvorené hypotézy? S akými výskumnými zisteniami – domácimi, zahraničnými – môže autor porovnať výsledky?*
4. *P. Valenta (2017) v súvislosti s mediálno-pedagogickou praxou upozorňuje na tri prístupy k mediálnej výchove – protekcionizmus, normatívnosť a objektivizmus. V čom, podľa habilitanta, spočívajú výhody a obmedzenia týchto prístupov?*

Záver

Na základe komplexného posúdenia habilitačnej práce a doterajšej vedeckovýskumnej, pedagogickej a publikačnej činnosti habilitanta konštatujem, že uchádzač spĺňa požadované kritériá na udelenie vedecko-pedagogickej hodnosti „docent“ v odbore 1.1.4 Pedagogika. Po úspešnom habilitačnom pokračovaní odporúčam vymenovať PhDr. Mária Dulovicsa PhD. za docenta v odbore 1.1.4 Pedagogika.

V Nitre 5.2.2019

doc. PaedDr. Katarína Hollá, PhD.